

Phương pháp giảng dạy môn kế toán tài chính theo chương trình tiên tiến tại Trường Đại học Đồng Tháp

DƯƠNG THỊ LAN*

Tóm tắt

Thống nhất giữa lý luận và thực tiễn là một trong những phương châm trong giảng dạy nói chung và giảng dạy ngành kế toán nói riêng. Bài giảng kế toán tài chính của giảng viên có tính thực tiễn cao sẽ làm cho các nguyên tắc, quy định pháp lý về kế toán cứng nhắc, phức tạp trở nên đơn giản dễ tiếp thu, những con số khô khan trở nên gần gũi. Vận dụng một số phương pháp dạy học tích cực trong dạy học môn Kế toán tài chính ở Trường Đại học Đồng Tháp, nhằm phát triển năng lực giải quyết vấn đề cho sinh viên, khuyến khích sinh viên phát triển khả năng tự học, tự nghiên cứu, có khả năng độc lập giải quyết vấn đề mà thực tiễn đặt ra, hệ quả là người học hứng thú hơn trong học tập và nhà trường đạt được mục tiêu đào tạo.

Từ khóa: phương pháp nêu vấn đề, giảng dạy bằng tình huống, Trường Đại học Đồng Tháp.

Summary

Unity between theory and practice is one of the guiding principles in teaching in general and in teaching accounting in particular. Lectures on financial accounting by highly practical lecturers will make rigid and complex accounting principles and regulations simple and easy to absorb, and dry number become lively. Applying a number of active teaching methods in teaching Financial Accounting at Dong Thap University, in order to develop students' problem-solving capacity, encourage students to develop self-study and self-learning capacity, independently solve practical problems, will make learners more interested in learning and help school achieves training goals.

Keywords: problem-solving method, teaching by case study, Dong Thap University

GIỚI THIỆU

Vận dụng phương pháp dạy học nêu vấn đề (problem-based learning) và giảng dạy bằng tình huống (case study) đang là một xu thế ở hầu hết các trường đại học, trong đó có Trường Đại học Đồng Tháp. Đối môn học Kế toán tài chính nói riêng, cho đến nay, việc đưa các vấn đề thực tế vào phân tích, các tình huống vào giảng dạy còn khá hạn chế. Thực tế cho thấy, một bài giảng có tính thực tiễn sẽ làm cho các nguyên tắc, quy định cứng nhắc, khó hiểu, phức tạp trở nên đơn giản, dễ tiếp thu đồng thời tạo cho học viên hứng khởi học tập, giúp họ chủ động, nắm bắt được bản chất của vấn đề.

Trong quá trình hội nhập toàn cầu và với bối cảnh nền kinh tế Việt Nam phát triển nhanh chóng hiện nay, nội dung các môn học trong nhà trường đều phải gắn chặt và cập nhật theo thực tiễn. Vì vậy, đưa thực tiễn vào bài giảng là vấn đề rất quan trọng, giúp người học nắm bắt về tình hình thực tế đang diễn ra tại các

doanh nghiệp. Nhận thức rõ điều này, giảng viên giảng dạy môn Kế toán tài chính đã rất chú trọng việc nâng cao chất lượng giảng dạy, coi việc đổi mới phương pháp giảng dạy là một yêu cầu khách quan, một nhu cầu tất yếu không thể thiếu được của người giảng viên để đáp ứng được yêu cầu của người học. Chính vì thế, giảng viên phải vận dụng kết hợp các phương pháp giảng dạy phù hợp, trong đó phương pháp dạy học nêu vấn đề và giảng dạy bằng tình huống đã được chứng minh qua thực tiễn giảng dạy. Việc đưa các vấn đề, tình huống vào giảng dạy nhằm chuyển tải một mảng thực tế về công tác kế toán tại doanh nghiệp vào lớp học để giảng viên và sinh viên cùng thảo luận. Thông qua thời gian sinh viên làm việc với tài liệu và tương tác với nhau sẽ giúp phát triển

* ThS., Trường Đại học Đồng Tháp

Ngày nhận bài: 10/3/2023; Ngày phản biện: 11/4/2023; Ngày duyệt đăng: 16/4/2023

năng lực làm việc nhóm cũng như năng lực truyền đạt cho sinh viên, đồng thời lĩnh hội tri thức sâu hơn, nắm được bản chất của các vấn đề xử lý trong kế toán.

MỘT SỐ LÝ THUYẾT

Nhà nghiên cứu giáo dục V.O.Kon (1976) cho rằng: “Dạy học nêu vấn đề là toàn bộ các hoạt động như tính chất, tình huống có vấn đề, biểu đạt các vấn đề, chú ý giúp đỡ sinh viên những điều cần thiết để giải quyết vấn đề, kiểm tra cách giải quyết đó và cuối cùng là quá trình hệ thống hóa, củng cố các kiến thức tiếp thu”.

Phương pháp dạy học nêu vấn đề là phương pháp dạy học đặt sinh viên trước một nhiệm vụ nhận thức thông qua những tình huống có vấn đề do giảng viên đặt ra, sinh viên ý thức được vấn đề đó và kích thích ở họ tính tích cực, chủ động tự giải quyết vấn đề một cách sáng tạo dưới sự giúp đỡ của giảng viên nhằm thực hiện tốt nhiệm vụ giảng dạy. Theo các nhà tâm lý học, thì con người chỉ tư duy tích cực khi nảy sinh nhu cầu tư duy, tức là đứng trước một khó khăn trong nhận thức, một tình huống có vấn đề. Phương pháp dạy học nêu vấn đề dựa trên nguyên tắc tính tích cực, tự giác, độc lập nhận thức của người học trong giáo dục bởi nó kích thích động cơ học tập của sinh viên.

Đối với giảng dạy bằng tình huống, thì: “Tình huống là một câu chuyện, có cốt chuyện và nhân vật, liên hệ đến một hoàn cảnh cụ thể, từ góc độ cá nhân hay nhóm, và thường là hành động chưa hoàn chỉnh. Đó là một câu chuyện cụ thể và chi tiết, chuyển nét sống động và phức tạp của đời thực vào lớp học” (Boehrer, 1995). Theo Từ điển Tiếng Việt, tình huống là toàn thể những sự việc xảy ra tại một địa điểm, trong một thời gian cụ thể, buộc người ta phải suy nghĩ, hành động, đối phó, tìm cách giải quyết. “Phương pháp tình huống là một kỹ thuật giảng dạy trong đó các thành tố chủ yếu của nghiên cứu tình huống được trình bày với những người học với các mục đích minh họa hoặc các kinh nghiệm giải quyết vấn đề” (Nguyễn Hữu Lam, 2018). Tình huống được sử dụng nhằm kích thích người học phân tích, bình luận, đánh giá, suy xét và trình bày ý tưởng của mình để qua đó từng bước chiếm lĩnh tri thức hay vận

dụng những kiến thức đã học vào những trường hợp thực tế.

Việc kết hợp phương pháp nêu vấn đề và giảng dạy bằng tình huống mang lại những ưu điểm nổi trội như: Tăng tính thực tiễn của môn học, giảm thiểu rủi ro cho người học khi tham gia thực tiễn cuộc sống, thực tiễn nghề nghiệp; Nâng cao tính chủ động, sáng tạo, hứng thú của người học; Cung cấp kinh nghiệm, cách nhìn và giải pháp mới cho giảng viên. Tuy nhiên, việc sử dụng các phương pháp này trong giảng dạy cũng mang lại những thách thức lớn cho cả người dạy và người học, như: Giảng viên cần nhiều thời gian chuẩn bị, xây dựng tình huống cũng như phải luôn đổi mới, cập nhật thông tin, giám sát chặt chẽ người học...; Đòi hỏi tính tích cực, năng động sáng tạo, khả năng tư duy độc lập ở người học.

MỘT SỐ ĐIỀU KIỆN VẬN DỤNG PHƯƠNG PHÁP NÊU VẤN ĐỀ VÀ GIẢNG DẠY BẰNG TÌNH HUỐNG VÀO GIẢNG DẠY MÔN KẾ TOÁN TÀI CHÍNH Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC ĐỒNG THÁP

Thực tế áp dụng phương pháp nêu vấn đề và giảng dạy bằng tình huống đối với môn Kế toán tài chính, với đối tượng là sinh viên hệ đại học chính quy, kết quả phản hồi từ phần lớn sinh viên đều cho rằng, các vấn đề thực tế, các tình huống đưa ra giúp khắc sâu các kiến thức lý thuyết đã học, nắm vững các quy định pháp lý về kế toán, tăng hứng thú đối với môn học và quan trọng hơn cả là làm tăng giá trị thực tiễn của môn học, bước đầu góp phần giúp sinh viên tiếp cận với các vấn đề thực tế xảy ra trong công tác kế toán tại các doanh nghiệp.

Đặc thù của môn Kế toán tài chính là làm việc với những con số khô khan, là tuân thủ những quy định và nguyên tắc cứng nhắc nên trước hết giảng viên phải giảng giải cho sinh viên các quy định chung, thực hành các bài tập xử lý nghiệp vụ để người học làm việc cá nhân nhằm nắm bắt được kiến thức. Sau khi đã chuyển tải kiến thức cơ bản đến người học thì mới yêu cầu học viên xử lý các vấn đề xảy ra trong thực tế qua các tình huống.

Khi đưa các vấn đề, tình huống vào bài giảng kế toán tài chính, giảng viên có thể kết hợp sử dụng các cách thức tổ chức khác nhau để nâng cao năng lực giúp sinh viên giải quyết vấn đề, trước tiên phải kể đến thảo luận nhóm. Đây là việc giảng viên có thể đưa ra một tình huống, sau đó tổ chức hoạt động nhóm cho sinh viên bàn bạc, thảo luận, trao đổi để giải quyết vấn đề; thống nhất đưa ra quan điểm, phương án giải quyết. Làm việc theo nhóm với nhiều ưu thế là nó phát huy được sức mạnh của tập thể, học tập cũng như sự tương tác giữa các thành viên của nhóm sẽ giúp sinh viên tăng cơ hội rèn luyện các kỹ năng (từ việc tự mình nghiên cứu tài liệu, đến việc trao đổi ý kiến...); cùng với đó là phát triển nhiều năng lực khác (năng lực làm việc nhóm, năng lực lãnh đạo, năng lực giải quyết vấn đề...).

Với phương pháp thảo luận nhóm, giảng viên có thể chia lớp thành nhiều nhóm khác nhau, mỗi nhóm có trưởng nhóm và thư kí nhóm. Các nhóm sẽ tiến hành thảo luận dưới sự điều khiển của trưởng nhóm, thư kí nhóm ghi chép ý kiến. Sau một khoảng thời gian, giảng viên yêu cầu mỗi nhóm lên trình bày kết quả trước lớp, có sự bổ sung ý kiến trong nhóm và thảo luận giữa các nhóm. Cuối cùng, giảng viên tổng hợp và đưa ra phân tích thêm, kết luận.

Với mô hình lớp học dưới 50 sinh viên như hiện nay tại Trường Đại học Đồng Tháp, vấn đề này thực hiện khá dễ dàng.

Giảng dạy theo phương pháp nêu vấn đề và giảng dạy bằng tình huống đòi hỏi người thầy phải giỏi cả lý thuyết và thực hành; phải công phu sưu tầm những tình huống có thật và cụ thể, có liên quan đến bài giảng, phải tâm huyết dành toàn bộ tâm trí và thời gian cho công tác giảng dạy. Ngoài khả năng chuyên môn, giảng viên cần cập nhật thông tin, thường xuyên tìm những tình huống mới, mang tính thời sự mới hấp dẫn người học. Khi sử dụng các phương pháp này, giảng viên phải xác định rõ mục tiêu; Giới thiệu các quy định hoặc những nguyên tắc liên quan cho học viên; Giới thiệu tài liệu mà người học có thể cần đọc, nghiên cứu, tham khảo; sau đó mới giới thiệu vấn đề hoặc tình huống cần giải quyết. Kết quả bài giảng theo phương pháp tình huống được đánh giá bởi sức thu hút, hấp dẫn của buổi học, ai cũng động não, phát huy óc phê phán, óc tư duy sáng tạo, tích cực tham gia thảo luận để tìm ra phương án xử lý tối ưu.

Như vậy, để áp dụng phương pháp nêu vấn đề và giảng dạy bằng tình huống trong giảng dạy môn Kế toán tài chính cần có những điều kiện cụ thể như sau:

Thứ nhất, đối với bản thân giảng viên phải nắm chắc, hiểu sâu sắc những tri thức về chuyên ngành kế toán và phải có kiến thức sâu rộng về lĩnh vực kinh tế, tài chính, thường xuyên cập nhật những vấn đề mang tính thời sự, xây dựng thành những “câu chuyện” có vấn đề để đưa vào bài giảng. Có như vậy, người giảng viên mới có thể tiến hành một bài giảng hấp dẫn và có chất lượng tốt.

Thứ hai, đối với mỗi sinh viên khi tham gia lớp học ngoài việc tập trung nghe giảng trên lớp, học viên phải nghiên cứu tài liệu, tự học sáng tạo và chủ động, tham gia thảo luận tích cực để tìm ra cách thức giải quyết vấn đề.

Thứ ba, về phía nhà trường phải luôn quan tâm tạo điều kiện về phương tiện dạy học và có chính sách khuyến khích giảng viên nhà trường áp dụng các phương pháp giảng dạy mới, phù hợp để nâng cao chất lượng giảng dạy và học tập.

Với việc áp dụng phương pháp nêu vấn đề và sử dụng các tình huống trong giảng dạy, có thể thấy lúc này người học đóng vai trò trung tâm, là chủ thể nhận thức, do đó quá trình học tập của họ mang tính tự giác, tích cực, chủ động để chiếm lĩnh tri thức bằng hành động của mình, qua đó góp phần hình thành tư duy, kỹ năng, kỹ xảo cho bản thân. Trong phương pháp này, giảng viên đóng vai trò chủ đạo, là người định hướng, dẫn dắt, uốn nắn, là trọng tài khoa học điều khiển quá trình nhận thức của học viên, do vậy người giảng viên có vai trò quan trọng hơn bao giờ hết.

KẾT LUẬN

Dạy học là một hoạt động không ngừng sáng tạo của giảng viên. Để hướng tới phát triển năng lực giải quyết vấn đề cho sinh viên trong việc học môn Kế toán tài chính, giảng viên cần phải đầu tư thời gian, nghiên cứu để có thể kết hợp nhuần nhuyễn, hài hòa giữa các phương pháp dạy học phù hợp, trong đó có phương pháp nêu vấn đề và giảng dạy bằng tình huống; từ đó giúp sinh viên tự mình biến những tri thức trừu tượng, khó nhớ, khó hiểu thành những tri thức gần gũi, thiết thực, hệ quả là người học hứng thú hơn trong học tập và nhà trường cũng đạt được mục tiêu đào tạo. Các phương pháp này cũng góp phần giúp sinh viên hình thành kiến thức, kỹ năng, thái độ và nhiều năng lực cần thiết; trong đó có năng lực giải quyết vấn đề trong hoạt động học tập cũng như cuộc sống của mình trong tương lai. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bochrer, J. (1995), *How to teach a case. Kennedy School of Government Case Programme*, retrieved from <http://www.ksgcase.harvard.edu>.
2. Châu Văn Thành (2018), *Bài giảng “Phát triển Tình huống trong Giảng dạy và Nghiên cứu”*, trình bày tại Trường Đại học Kinh tế TP. Hồ Chí Minh.
3. Nguyễn Hữu Lam (2018), *Bài giảng “Tình huống và Phương pháp tình huống trong giảng dạy”*, trình bày tại Trường Đại học Kinh tế TP. Hồ Chí Minh.
4. Nguyễn Văn Cường (2005), *Phát triển năng lực thông qua phương pháp và phương tiện dạy học mới*, Nxb Đại học Sư phạm.
5. V.O.Kon (1976), *Những cơ sở dạy học nêu vấn đề*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.